Cena 80 hal

Nowy Dziennik wychodzi codziennie rano, także w poniedziałki.
ADRES redakcyi i administracyi: Kraków ul. Stradom l. 13.
Nr. Telefonu 279, w nocy 1550
Rękopisów nie zwraca się
KONTO czek. P. K. O. Nr. 141.123.
Nakładem Galicyjskiej Spółki Wydawniczej w Krakowie.

# Nowy Dziennik

Cena 80 hal

Prenumerata w Krakowie mieś. 20 K. — kwart. 60 K. — z przesyłką pocztową: mies. 22 K. kwart. 66 K. — Za granicą: mies. 24 K. — kwartalnie 72 korony

Ceny ogłoszeń: 1 w. pet. 1·50, 1·50, Nekrologi 5·— Zaręczyny 7·—

Rok III. Kraków, czwartek 8 stycznia 1920 Nr. 8

# Samuel o swoim pobycie w Polsce.

## Żydzi, a sprawa Galicyi wschodniej.

### Wywiad „Now. Dziennika“ z Drem Leonem Reichem.

Zamieszczamy poniżej ostatnią część wywiadu, udzielonego nam przez p. dra Leona Reicha.

— Jakie wrażenie wywarło sprawozdanie Stuarta Samuela o jego pobycie w Polsce w Komitecie Delegacyj żydowskich w Paryżu?

— Miałem sposobność mówić z Stuartem Samuelem po jego powrocie z Polski. Samuel oczywiście, przed złożeniem raportu rządowi swemu w Londynie, nie mógł udzielić szczegółów. Ogól o wrażenie, jakie zakomunikował, było to, iż Żydzi w Polsce przeżywają obecnie ciężkie czasy, a to przedewszystkiem z powodu szerzącego się bojkotu ekonomicznego, który jest dla niego wprost niezrozumiałym. Samuel oznajmił też bez ogródek miarodajnym sferom w Polsce, że to jest dla Polski niebezpieczną polityką, gdyż podkopuje siłę ekonomiczną państwa, osłabiając jego podwaliny gospodarcze, a co najważniejsze, odbiera zagranicą zaufanie do siły i polityki gospodarczej Polski. Samuel wyraził nadzieję, że rządowe sfery polskie to zrozumieją. Ustawę o przymusowym spoczynku niedzielnym uważa Samuel za katastrofę dla żydostwa polskiego. Pozatem wyraził się Samuel z uznaniem o wyższych czynnikach rządowych w Polsce, zaznaczając jednakże, że niektóre niższe organy w postępowaniu swojem wobec Żydów pozostawiają nieraz wiele do życzenia. Wskazał też Samuel na to, że żydostwo polskie zamało okazuje godności w obronie swoich interesów. Z uznaniem wyraził się o owocnej działalności żydowskich Rad narodowych w Polsce.

Wkońcu złożył Samuel jako prezes angielskiego Board of Deputies (parlament Żydów angielskich) oświadczenie, że Board ma zamiar obecnie ściśle współpracować z Komitetem Delegacyj żydowskich w Paryżu. Wogóle zaznaczyć należy, że żydostwo angielskie w ostatnim czasie coraz intenzywniej zajmuje się sprawami żydostwa. W Londynie toczą się rokowania co do sposobu współpracy Boardu z Komitetem Delegacyj.

— Jakie stanowisko zajmowała delegacya żydowska wschodnio galicyjska podczas narad nad sprawą Galicyi wschodniej w Paryżu?

— W sprawie Galicyi wschodniej Delegacya żydostwa wschodniej Galicyi od pierwszej do ostatniej chwili, zarówno w swoich enuncyacyach pisemnych jakoteż w ciągu swoich licznych interwencyj wobec miarodajnych czynników konferencyi pokojowej, nie oświadczyła się wcale w kwestyi terytorialnego rozwiązania problemu wschodnio-galicyjskiego, a to w myśl zasady neutralności, przyjętej przez całe żydostwo wschodniej Galicyi, która to zasada byłaby została pogwałconą, gdybyśmy się byli pozytywnie oświadczyli w jakimkolwiek kierunku. W zastępowaniu spraw wschodnio galicyjskich chodziło nam wyłącznie o obronę praw narodowych Żydów Galicyi wschodniej, wzgl. o rozszerzenie postanowień co do obrony mniejszości w odniesieniu do Żydów wschodniej Galicyi. Wydawało się nam koniecznem rozszerzenie praw narodowych Żydów wschodniej Galicyi m. i. w kierunku uzyskania własnej kuryi narodowej i prawa do szerszego szkolnictwa narodowego i wogóle prawnego uwzględnienia odrębnych i specyficznych warunków życia Żydów wschodnio galicyjskich, ażeby w ten sposób mogli oni stanąć poza nawiasem ostrych walk politycznych, jakieby się tam rozgrywać mogły pomiędzy narodami współzawodniczącymi o władzę w tej połaci ziemi.

Z archiwów konferencyi pokojowej w Paryżu, a m. i. z protokołu oświadczeń moich, jako rzecznika żydostwa wschodnio-galicyjskiego przed komisyą konferencyi dla Galicyi wschodniej, okaże się kiedyś jasno i niedwuznacznie, że delegacya nasza miała na oku wyłącznie obronę praw ludu żydowskiego we wschodniej Galicyi, nie zaś pomaganie lub szkodzenie jakiejkolwiek stronie. Wszelkie głosy przeciwne, z którejkolwiek pochodziłyby strony, zarzucające nam stronniczość pod tym względem, są to na podstawie urobionych legend, czy zmyślonych interwiewów, nie są niczem innem, jak oszczerstwem, które w imię uczciwości stanowczo odeprzeć nam wypada.

Niestety miarodajnym czynnikom konferencyi pokojowej zanadto dalekie i obce są skomplikowane stosunki wschodniej Galicyi, aby mogły zrozumieć konieczność ustawowego i formalnego sprecyzowania naszych postulatów, aczkolwiek w zasadzie zostały one przez wszystkie sfery kompetentne konferencyi pokojowej uznane za słuszne. Postanowienia o mniejszościach, zawarte w traktacie z Polską, obowiązują także odnośnie do Galicyi wschodniej i w ten sposób prawa narodowe Żydów wschodniej Galicyi również zostały ustalone, aczkolwiek nie w tych rozmiarach, w jakich myśmy się tego domagali.

Planowane do niedawna prowizoryum w sprawie Galicyi wschodniej uważać musieliśmy dla Żydów za niekorzystne, a to ze względów politycznych i gospodarczych. Niepewność co do przynależności Galicyi wschodniej stworzyłaby z kraju tego teren długoletniej walki narodowościowej, podobnej do długotrwałej gorączki przedwyborczej, podczas której Żydzi staliby się znowu objektem konszachtów politycznych rozmaitych stron. Pozatem zrozumieć musimy, że mimo ochrony, jaką posiadamy w traktacie o mniejszościach i możliwości pośredniego apelowania do Ligi narodów, życie codzienne na taką obronę liczyć nie może, że raczej leży w interesie całej ludności ustalenie takiego współżycia, aby praca spokojna i rozwój każdego narodu były zapewnione. Warunki zaś takiego współżycia w stadyum długoletniego prowizoryum byłyby niemożliwe.

W dalszym ciągu posiadają Żydzi, jako element przedewszystkiem handlowy, którego egzystencye zostały wskutek wojny zniszczone, żywotny interes w ustaleniu i unormowaniu stosunków gospodarczych kraju a w szczególności w rychłej odbudowie kraju i własnej egzystencyi. W razie prowizoryum jednak, odbudowa na wielką skalę nastąpić nie mogłaby.

Uchylenie przeto tego prowizoryum w sprawie Galicyi wschodniej, bez względu na ostateczne rozstrzygnięcie, oznacza i dla Żydów konsolidacyę stosunków. Nie wątpimy, że przyszłe czynniki rządowe we wschodniej Galicyi, jak i cała ludność nieżydowska, kraj zamieszkująca w zrozumieniu wzajemnych potrzeb wszystkich mieszkańców, przyczynią się w ten sposób do ustalenia stosunków, że i Żydzi wschodniej Galicyi będą mogli nareszcie swobodnie odetchnąć, otrzymując nietylko warunki swobodnego i pełnego życia indywidualnego, ale także możność wyżycia się narodowego.

## Ofenzywa wojsk polskich.

WARSZAWA. 6 bm. PAT. Komunikat sztabu generalnego z dn. 6 bm.: Front litewsko białoruski: W rozwinięciu naszej akcyi na północ i wschód od Dynaburga oddziały nasze i łotewskie zajęły linię rzeki Dubny. Następnie przez Wyszki i stacyę Malinówkę do Dźwiny najściślejszy kontakt z wojskami łotewskiemi nawiązany. Silne ataki bolszewickie na przyczółek mostowy Bobrujska pod wsią Wewalicze krwawo odparto, biorąc kilkudziesięciu jeńców. Front wołyński: Na wschód od Rokitna nasz oddział wywiadowczy dokonał ostrego wypadu, rozbijając pod Białokorowicami osłonę pancernego pociągu bolszewickiego.

Szef sztabu gen. Haller, gen. podpor.

## Wiadomość „Morgenztg.“ o Śląsku Cieszyńskim zmyślona.

WARSZAWA. PAT. »Morgenzeitung« z dnia 5 b. m. doniosła z rzekomo dyplomatycznych kół, jakoby między koalicyą a rządami praskim a warszawskim odbyły się rokowania zmierzające do przyznania Śląska Cieszyńskiego państwu czechosłowackiemu w zamian za różne koncesye na rzecz Polski. Wydział prasowy ministerstwa spraw zagranicznych komunikuje, że wiadomość ta jest od początku do końca zmyślona.

PRAGA. PAT. Dzienniki donoszą w związku z pogłoskami, jakoby Polacy mieli zrezygnować z plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim, że w ministerstwie spraw zagranicznych nic o tem nie wiadomo.

## Losy pożyczki amerykańskiej

LWOW. Korespondent warszawski »Kuryera Lwowskiego« donosi: Znana pożyczka amerykańska — 250 milionów dolarów — przechodzi dziwne losy. Z pożyczką tą rozpoczął gwałtowną walkę p. Smulski, znany bankier w St. Zjednoczonych. Walkę z pożyczką amerykańską, zaciągniętą przez rząd polski prowadzi również poseł polski w St. Zjednoczonych ks. Kazimierz Lubomirski. Do tej walki miał się także przyłączyć dyr. Adamski, wysłannik min. skarbu do Ameryki. Walka z pożyczką rządową, uprawiana przez ambasadorów polskich, przybrała takie rozmiary, że prezydent ministrów wysłał telegram do ks. Lubomirskiego, aby zaprzestał walki z pożyczką rządową.

Jest to epizod wprost niebywały, aby przedstawiciel rządu zwalczał transakcyę finansową, zawartą przez rząd. Dowodzi to już nie braku jakiejkolwiek ręki, ale jest dowodem panującej anarchii w państwie polskiem.

Do władz polskich w Ameryce zgłosiło się dotąd około 60 000 wychodźców, którzy chcą wracać do Polski. Jeżeli każdy z nich ma tylko 2 000 dolarów, to przywiozą oni do Polski 120 milionów dolarów czyli 12 miliardów marek. Byłoby to najlepsze rozwiązanie sprawy walutowej.

## Denikin zatrzymuje komendę.

PARYŻ. Ag. Havasa. Delegat związku dla odrodzenia Rosyi Alepolski zwraca się w liście przeciwko iskrowej depeszy bolszewików, wedle której Denikin został przez wspomniany związek obalony i zastąpiony przez generała Romanowskiego. Związek dla odbudowy Rosyi oświadczył się przeciwnie za tem, by Denikin zatrzymał nadal komendę nad armiami i ochotniczemi.

## W sprawie ochrony Żydów ukraińskich.

**Zurych.** (Z. C. P.) Ukraińskie Biuro prasowe donosi: Na zasadzie oświadczenia Lansinga, iż Żydzi ukraińscy będą się znajdowali pod ochroną Stanów Zjednoczonych, oświadczył rząd ukraiński, co następuje: Rząd ukraiński z zadowoleniem przyjął do wiadomości przejęcie ochrony Żydów, mieszkających na obszarze państwa ukraińskiego przez Stany Zjednoczone. Petlura zaproponował misyom zagranicznym, by się porozumiały ze swymi rządami celem przedsięwzięcia odnośnych środków dla umożliwienia specyalnie w tym celu wyznaczonemu urzędnikowi amerykańskiemu realizacyi powyższej uchwały.

## Żydzi na Litwie.

ZURYCH (Z. C. P.). Znany działacz syoński S. Rosenbaum wniósł dymisyę jako członek rządu litewskiego. Pozostaje jednak nadal członkiem Taryby. Jednocześnie poruczył mu rząd litewski wypracowanie projektu konstytucyi dla republiki litewskiej. Donoszą również, że także drugi minister litewski, dr Rachmilewicz, ma zamiar wkrótce dymisyonować. Nie jest wiadomem, co skłania ministrów żydowskich do tego kroku.

Komisya dla badania sprawy odbudowy gospodarczej żydostwa litewskiego wydelegowała pp. inż. Jaffego, inż. Baumsteina, Epsteina i Weinsteina na prowincyę, celem przeprowadzenia badań. Powyżsi instruktorzy udali się 10 grudnia z. r. do 4 okręgów, na jakie komitet podzielił kraj dla swych prac.

## Clemenceau desygnowany na prezydenta.

WIEDEN. PAT. Biuro kor. donosi z Paryża dn. 5 b. m.: Wedle »Echo de Paris« Clemenceau oświadczył wczoraj na zapytanie co do swej kandydatury na prezydenta: Prawdą jest to, że zostałem desygnowany na prezydenta. »Echo de Paris« dodaje do tego: A więc padło nareszcie wielkie słowo.

# Przegląd polityczny.

## Polityk czeski o Ukrainie i Polsce:

W praskiem »Ceske Słowo« zamieszcza prof. Bidlo artykuł p. t. »Ukraina, Polska i Rosya«, w którym pisze m. i.: »Ukraińskyj Prapor« podaje p. t. »Haniebny dokument« sprawozdanie o rokowaniach misyi ukraińskiej w Polsce z rządem warszawskim, prowadzonych celem rozwiązania kwestyj spornych i ustalenia wspólnej akcyi politycznej. O rezultatach tych narad niema jeszcze dotychczas wiadomości.

Nie ulega jednak wątpliwości, że rezultatem będzie ścisłe zbliżenie się Ukrainy do Polski, połączone ze znaczną redukcyą postulatów ukraińskich na rzecz Polski. Opinia publiczna Ukrainy przyjmie to z pewnością bez entuzyazmu. Ukraińska Rada Narodowa we Wiedniu założyła już protest. Ale po wielkich klęskach, odniesionych przez armię Petlury, jest to jedyne wyjście z ciężkiej sytuacyi, w której się znalazła Ukraina.

Ukraina nie może liczyć na Denikina, a to oznacza, że musi zrezygnować wogóle z celów swojej dotychczasowej polityki, nie tylko z idei niepodległości, ale także z idei autonomii. Nie mogą jednak także Ukraińcy iść z bolszewikami, gdyż rewolucyjne tendencye małorolnych, stanowiących większość narodu ukraińskiego, sprzeciwiają się komunizmowi bolszewickiemu. Socyalizm ukraiński jest nawskroś narodowy i nie może sympatyzować z międzynarodowymi celami bolszewickimi, poza którymi kryje się przecie tylko imperyalizm rosyjski. Dla Ukraińców, zagrożonych z dwóch stron, ze strony reakcyi rosyjskiej i bolszewików, jest Polska jedynym naturalnym sprzymierzeńcem, już dlatego, że Polska jako państwo narodowe, powstała przez oderwanie od Rosyi. Polska stanowi oparcie dla nowych państw, co można szczególnie zauważyć w Estonii i Łotwie.

Chłopi i robotnicy ukraińscy pragną własnego samodzielnego państwa ukraińskiego. Ten nastrój ludu ukraińskiego wybija się jasno i wyraźnie z chaosu rozmaitych wypadków, rozgrywających się na Ukrainie. Obsadzenie Ukrainy przez bolszewików komplikuje jeszcze bardziej kwestyę ukraińską, ale to nie oznacza wcale jej usunięcia albo rozwiązania. Oparcie Ukrainy o Polskę, spowodowane ciężką sytuacyą wojsk ukraińskich, przyniesie równowagę.

## Rozruchy w Aleksandryi.

### I tam kozłem ofiarnym Żydzi.

Podczas ostatnich rozruchów w Aleksandryi ucierpiała także tamtejsza dzielnica żydowska. Wychodzący w Aleksandryi dziennik »La Reforme« pisze o tem: »W trzecim dniu rozruchów rzuciła się nagle rozjuszona tłuszcza uzbrojona w sztaby żelazne, w belki i pałki, na dzielnicę żydowską. Straszne sceny, jakie się rozegrały z ogromną szybkością w czasie od godziny 12 w południe do 3 popołudniu, są nie do opisania. Trudno podać dokładne sprawozdanie o wszystkich zajściach rozgrywających się na ulicach. Kto nie był naocznym świadkiem tych wypadków, nie może sobie nawet w przybliżeniu wyrobić pojęcia o tych okropnościach popełnionych przez zdziczałych młodzieńców.

W dzielnicy żydowskiej znajdują się małe sklepy bławatne, których właściciele sprzedają swe towary w bardzo małych ilościach dalej kilka piekarń, 2—3 sklepy spożywcze i 4 jatki mięsne. Wszystkie te sklepy zostały splądrowane. Na ulicach leżały w błocie rozdarte kawałki płótna i materyi. W niektórych miejscach przyszło do kłótni między plądrującymi co do rozdziału łupów. Składy z mięsem zostały po wyrabowaniu podpalone.

Następnie zabrano się do mieszkań prywatnych. Rzucano kamieniami do okien i drzwi. Wielu mieszkańców zostało ciężko rannych. Z powodu nagłego tego napadu wybuchła ogromna panika wśród Żydów, którzy chronili się na dachach, pozostawiając swe mieszkania na pastwę plądrujących.

Te obrzydliwe sceny wywołały u rozważniejszych Egipcyan radykalnych zresztą w swoich żądaniach narodowo politycznych, uczucie wstrętu wobec demonstrantów. Liczne objawy współczucia, wyrażone Żydom publicznie i prywatnie przez wszystkie sfery społeczeństwa egipskiego, dowodzą, że nawet inicyatorzy demonstracyi nie mogli uśmierzyć młodzieży i tłumu, i tę nieprzewidzianą dziką wycieczkę do dzielnicy żydowskiej uważali za zawstydzającą kompromitacyę całej manifestacyi politycznej. Nawet wojsko angielskie było zaskoczone tem zajściem i energicznem wkroczeniem zaprowadziło później znowu porządek i spokój, który od tego czasu w dzielnicy żydowskiej nie został już więcej zakłócony. Zaaresztowano wiele osób i wdrożono surowe śledztwo. Straże w dzielnicy żydowskiej zostały wzmocnione.

### Działalność komisyi Lorda Milnera.

»Daily News« donoszą z Kairu, że komisya lorda Milnera od 10 dni bada dokładnie wszystkie działy administracyi egipskiej. Narady te w Kairze potrwają jeszcze 3 tygodnie, poczem Milner uda się na prowincyę, aby zbadać stosunki na miejscu. Ogólne wrażenie jest tego rodzaju, że polepszyły się widoki nastania normalnych stosunków i uspokojenia tubylców. Nieprzyjazne demonstracye i powszechne powstanie były nierozważnym krokiem, ruch bojkotowy znacznie osłabł. Komisya postara się doprowadzić do skutku układ z Egiptem, przyczem Egipcyanie mają być uznani za naród. Kraj ma otrzymać konstytucyę, opartą na zasadach »India Bill« (konstytucya dla Indyi.)

# TELEGRAMY.

## Wejście w życie traktatu pokojowego odroczone ze względów technicznych.

**Berlin**, PAT. Biuro Wolfa donosi: Rokowania, które od kilku dni toczyły się między generalnym sekretarzem konferencyi pokojowej ambasadorem Dutastą przy współdziałaniu ministra dla odbudowy gospodarczej Louhera i przewodniczącym niemieckiej delegacyi pokojowej stoją przed bezpośrednim zadowalającem ukończeniem tak, iż traktat pokojowy prawdopodobnie już w najbliższym czasie mógłby wejść w życie.

Ambasador Dutasta oświadczył jednak wczoraj przewodniczącemu niemieckiej delegacyi pokojowej, że Rada pięciu ponownie obstaje przytem, żeby przed wejściem w życie traktatu pokojowego były załatwione wszystkie szczegóły techniczne. Przy tych technicznych szczegółach chodzi głównie o transporty wojsk koalicyjnych, opróżnienie jakoteż obsadzenie terytoryów mających być odstąpionemi, jako też i tych terytoryów, w których mają nastąpić głosowania, dalej o sądownictwo w tych obszarach. Wejście w życie traktatu pokojowego będzie też odroczone, nie ze względów zasadniczych, lecz ze względów technicznych szczegółów, żądanych przez Radę pięciu.

## St. Zjednoczone a nowa konferencya pokojowa.

**Wiedeń**. PAT. Biuro kor. podaje z Paryża doniesienie »Echo de Paris«, z dn. 4 bm., że na ostatniem posiedzeniu Rady najwyższej wydarzył się znamienny epizod. Ambasador Stanów Zjednoczonych Wallace zażądał, aby uchwały Rady najwyższej rozpoczynały się nie formułką: »państwa sprzymierzone i zaprzyjaźnione«, lecz formułką: »państwa koalicyjne«. »Pertinax« dodaje w tej sprawie, że Stany Zjednoczone nie chcą w ogóle uczestniczyć w powziętych uchwałach. Mimo to jednak będą one miały swego delegata na posiedzeniach. Wilson będzie miał nietylko informacye o polityce zagranicznej, lecz także niczego definitywnie się nie postanowi bez jego poprzedniej zgody.

## Twarde warunki pokojowe dla Węgier.

BUDAPESZT, (B. K.) Prezydent ministrów Huszar złożył wizytę generałowi Franchet d' Esperay, który m. i. powiedział że warunki pokojowe będą dla Węgier bardzo twarde. Po zawarciu pokoju będzie rząd francuski Węgrom pomagał w rychłem przywróceniu możliwie normalnych stosunków. Ostrzega on natomiast Węgrów przed wszelkiemi awanturniczemi przedsięwzięciami.

## Sprawozdania poselskie dra Thona.

### Przemyśl.

(Kor. wł. „Now. Dziennika"(.

Dr. Thon bawił w mieście naszem od czwartku 25 do soboty 27 grudnia z. r. wieczór. Już sama zapowiedź przyjazdu Dr. Thona obudziła zainteresowanie wśród najszerszych sfer tutejszego żydostwa. Chodziło przecież o bezpośrednie poznanie męża tak wybitnego i zasłużonego, którego działalność wprawdzie znano i o którym czytano, ale z którym miano się po raz pierwszy w Przemyślu osobiście zetknąć.

Okazało się też we wieczór referatu jak słusznie postąpił tutejszy Komitet lokalny, wynajmując największą salę w naszem mieście. Tysiące ludności znalazły wprawdzie pomieszczenie w sali — około 1000 osób musiało jednak odejść, nie uzyskawszy wstępu.

Sam wieczór upłynął, jak zresztą można było przewidzieć, wśród podniosłego nastroju. Zgromadzeni słuchali wywodów czcigodnego referenta w skupieniu — jak się słucha tylko słów dobrego nauczyciela, głoszącego radosną prawdę. — Usiłowali wprawdzie »jidyszyści« z pod najrozmaitszych znaków demagogicznych jeden raz zakłócić spokój a to w chwili, gdy Dr. Thon wygłaszał część swego przemówienia po hebrajsku — ale natychmiast umilkli. Cały też wieczór upłynął, poza tym drobnym epizodem, w najidealniejszej harmonii. W chwilach, gdy referent wyprowadzał zebranych na wyże swych myśli, gdy otwierał przed nimi perspektywy szczęśliwego jutra i rysował cudne miraże przyszłości żydowskiej — zrywały się burze oklasków, dowodząc, jak żywiołowo pragnie lud żydowski tego celu, który przodownicy nasi wypisali na sztandarze organizacyi syonistycznej.

W sobotę, 27 grudnia, wygłosił Dr. Thon, zaproszony przez Przełożeństwo — w bożnicy przy ul. Słowackiego przemówienie. Największą bożnicę w mieście zapełniły znowu tysiączne rzesze ludności żydowskiej.

W piątek, 26, zwiedził Dr. Thon freblówkę hebrajską »Gan jeladim« i hebrajską szkołę ludową. Zapoznawszy się z planem nauki i przekonawszy się o chwalebnych postępach dziatwy szkolnej, wyraził Dr. Thon inicyatorom szkółek, ich kierownikom i nauczycielom swe pełne uznanie.

W sobotę wieczór odjechał Dr. Thon do Lwowa, żegnany na dworcu przez Komitet lokalny organizacyi syońskiej.

## NADESŁANE

Za rubrykę tę redakcya nie odpowiada.

# KRONIKA.

Kraków, 7 stycznia.

## Od Redakcyi.

Z powodu krótkiego spięcia elektryczności podczas składania numeru w nocy i wynikłej wskutek tego dłuższej przerwy w pracy — tekst redakcyjny dzisiejszego numeru musiał, niestety, zostać uszczuplony.

**Z Rady wyzn. gminy żyd.** Po zebraniu się kompletu o g. pół 5 rozpoczęło się wczoraj posiedzenie Rady wyzn., zapowiedziane na g. pół 4. Na wstępie zawiadomił przewodniczący dr R. Landau, że zwrócił się do minist. aprowizacyi o przydział 16 wagonów pszenicy na wymiał mąki paschalnej dla 60.000 głów w mieście i okolicy. Liczba ta obejmuje również wojsko i uchodźców, znajdujących się w Krakowie. Dr Landau wyjedzie w tych dniach do Warszawy dla przyspieszenia tej sprawy. R. dr Fischlowitz stawia wniosek nagły o przyznanie p. drowi Rosenmannowi 13 tys. K na pokrycie kosztów wydania podręcznika języka hebrajskiego w szkołach. Podręcznik ten po aprobacie Rady szkolnej będzie używany przy nauce religii w szkołach. Rada wniosek uchwaliła. Na interpelacyę r. Rosenberga w sprawie płac urzędników gminy wyjaśnił przewodniczący, że urzędnicy otrzymali już kilkakrotnie w czasie wojny dodatki drożyźniane i podwyżkę płac. Również na wczorajszem posiedzeniu przyznano im 13 pensyę za rok 1919 oraz nowe dodatki drożyźniane w łącznej wysokości 26 tys. K. Następnie ustalono płace dla zarządcy i kasyerki łaźni żyd. Kasyerka pobierać będzie 500 K mies., a zarządca wraz z żoną zat[r]udnioną w łaźni dla kobiet, 1000 K. Rada wyznaniowa uchwaliła stowarzyszeniu opieki nad chorymi, które zastępuje szpital, subwencyę w kwocie 1000 K mies. Z chwilą uruchomienia szpitala subwencya zostanie cofnięta. Uchwalono nadto wydzierżawienie pierza w rzeźni drobiu, poczem zatwierdzono wybór 6 członków zarządu bożnicy Kupa.

Posiedzenie jawne zakończyło się przyjęciem uchwały, by sekcya religijna rozpisała konkurs na posady rzezaków gminnych, oraz by wezwać rzeźników na konferencyę dla uregulowania sprawy zaopatrzenia ludności w mięso; wezwać rzeźników na konferencyę dla ukrócenia lichwy mięsem.

**Sprzedaż mydła.** Prezydyum gminy wyznaniowej izraelickiej w Krakowie ogłasza, że począwszy od środy 7 bm. sprzedaje się mydło w gmachu gminy izraelickiej codziennie z wyjątkiem sobót od g. 10—12 przedpołudniem. Wysokość przydziału dla stowarzyszeń dobroczynnych oznaczy Komisya.

**Występy St. Wysockiej.** Zapowiedziane występy znakomitej tragiczki, p. St. Wysockiej-Stanisławskiej, rozpoczynają się w teatrze im. J. Słowackiego w dniach najbliższych. Na pierwszy występ wybrano Jewdochę w „Sędziach" St. Wyspiańskiego i „Elektrę" Hugona Hoffmannsthala. P. Wysocka ukaże się później w następujących, dawniej już granych rolach: pułkownikowej w „Pannie mężatce" Korzeniowskiego, Róży w „Lilli Wenedzie" Słowackiego, Rebeki West w „Rosmersholmie" Ibsena i i. Nadto wystąpi artystka w sztukach Żeromskiego „Ponad śnieg", Claudela „Zwiastowanie" i Rostworowskiego „Miłosierdzie".

**Odczyt dra Korena.** W ramach cyklu odczytów, urządzonego przez org. kobiet żydowskich wygłosi we czwartek 8 bm., o g. 7 wiecz. (w sali Stradom 15 of.) dr K o r e n prelekcyę o Abrahamie R e j z e n i e z recytacyą oryginalnych utworów poety w przekładzie prelegenta. — Wstęp wolny.

**Wybryki w Sukiennicach.** Sukiennice krakowskie są siedliskiem wszelkiego rodzaju szumowin, które gromadzą się tam w dnie świąteczne przyczem niejednokrotnie zdarzają się również wypadki zaczepiania przechodniów żydowskich. Wczoraj wieczorem banda szumowin napadła na Szmila Srosberga z Brzeska nowego (pow. Miechów) przyczem dotkliwie pobito go rękami i laskami. Kiedy ścigany uciekał, podkładali mu nogi tak, że upadł, poczem go dopadnięto i dalej bito. Policyanta żadnego w pobliżu nie było.

Możeby Dyrekcya policyi wzmocniła zwłaszcza w dniach świątecznych służbę bezpieczeństwa dookoła Sukiennic.

REPERTUAR TEATRU IM. J. SŁOWACKIEGO

Środa „Tartuffe" Moliera.
Czwartek „Nina"
Piątek „Tartuffe"

REPERTUAR TEATRU M. POWSZECHNEGO.

Środa „Baron cygański"
Czwartek „Podjazd nieprzyjacielski"
Piątek „Księżniczka Trebizondy"
Sobota pop. „Boże Narodzenie"; wieczór „Podjazd nieprzyjacielski"
Niedziela pop. „Potasz i Perlmutter" wieczór „Białe fartuszki"

REPERTUAR TEATRU „BAGATELA"

Środa „Kraków na szczudłach"
Czwartek „Czy jest co do oclenia" (nowość)
Piątek „Czy jest co do oclenia"

REPERTUAR OPERETKI w „NOWOŚCIACH"

Środa: „Miłość walca"
Czwartek „Cnotliwa Zuzanna"
Piątek: Teatr zamknięty
Sobota: Premiera „Wesoła wdówka"



# Od Wydawnictwa.

Z dniem 1 stycznia 1920 r. wchodzi w życie nowy cennik drukarski, zawierający b. wielkie, bo niemal 100 proc. wynoszące, podwyższenie płac personalu drukarskiego w Małopolsce. Pozatem również i ceny papieru oraz wszelkich innych materyałów gazetowych poszły w ostatnich tygodniach niesłychanie w górę.

W tem położeniu jesteśmy zniewoleni acz z wielką niechęcią, do dalszej podwyżki prenumeraty i ogłoszeń, jak to zresztą uczyniły już i inne dzienniki krakowskie.

**Od 1 stycznia br. wynosić będzie cena numeru pojedynczego w całem państwie**

**80 hal.,**

prenumerata miesięczna w Krakowie bez odnoszenia

**20 kor.,**

w Krakowie z odnoszeniem oraz z wysyłką na prowincyi

**22 kor.**

Mamy nadzieję, iż mimo tej koniecznej podwyżki Czytelnicy nasi będą nas nadal jak i dotychczas, darzyć sympatyą i skutecznem poparciem — zwłaszcza, że »Nowy Dziennik« obok wiadomości krajowych przynosi obecnie **najwcześniej** ze wszystkich pism krajowych wiadomości zarówno z **polityki ogólno światowej**, jak i **z życia żydowskiego**.

Zapowiedziana przed kilku tygodniami **reorganizacya techniczna** naszego pisma, około której usilnie pracujemy, nastąpi już w n a j b l i ż s z y m czasie. Dzięki niej zawierać będzie nasz numer conajmniej **8 stron** druku, a pismo pierwszymi pociągami rannymi wysyłane będzie na prowincyę.

**Wydawnictwo Nowego Dziennika.**

# Z kraju.

**Rymanów.** W piątek 27 u. m. o godz. pół do 8 wieczorem wybuchł przy ulicy Spaleniska pożar. W początkach słaby dzięki nieudolnemu ratunkowi niebawem przyjął wielkie rozmiary, niszcząc doszczętnie dwa domy, wśród tych dom, w którym mieścił się posterunek żandarmeryi.

Wielką odpowiedzialność ponosi gmina, nie posiadająca ani sikawki, ani beczkowozu ani nawet żerdzi. Nasza ochotnicza straż pożarna paraduje w mundurach w nowy rok, ale gaszenie pożaru pozostawia sprawniejszej i energiczniejszej od siebie straży podmiejskiej wsi, Posady dolnej.

Nasi »ojcowie« miasta wytężają cały swój spryt na to, by nie dopuścić Żydów do rady miejskiej, do dzierżawy targowego i tp. i na tem kończy się cała ich »praca«. O sprawieniu choćby najprymitywniejszych urządzeń, jak np. do gaszenia pożaru — o to ich głowa nie boli.

W ostatnich dniach odbył się tu wieczór Makebeuszowski. Po zagajeniu p. dra Chilla i odegraniu kilku utworów wygłosił mowę uroczystą p. Schächner.

Piękną deklamacyą hebr. wygłoszoną przez p. Spirówne, p. Pinkasa i krótkiem przemówieniem zakończył się wieczór.

Śmierć przywódcy i b. posła Adolfa Standa odbiła się u nas żałobnem echem, któremu dano wyraz na uroczystości żałobnej odbytej dnia 28 u. m. Słowa żałoby i smutku poświęcili nieodżałowanemu trybunowi ludu i działaczowi żydowskiemu pp: Chill, Schächner i Seelenfreund.

**Wadowice.** Żywą działalność kulturalną prowadzą w mieście naszem dwa stowarzyszenia »Czytelnia żydowska« i »Mizrachi«. Codziennie odbywają się zebrania z referatami z dziedziny judaistyki. Prócz tego większa część członków obu stowarzyszeń uczęszcza na kursy języka hebrajskiego. Na tem miejscu musi się podnieść zasługi p. Friedmana, który bardzo często wygłasza u nas referaty, jużto z dziedziny judaistyki, jużto z innych dziedzin, cieszące się u najszerszej publiczności nawet niesyonistycznej, najlepszem powodzeniem. Ostatnio, 28 z. m. wygłosił na »Zgromadzeniu ludowem«, przed bardzo licznie zebraną publicznością referat »O obecnym położeniu Żydów«, przedstawiając konieczność silnej i zdrowej organizacyi całej ludności żydowskiej dla współpracy około zrealizowania naszego ideału.

Około 20 listopada za inicyatywą p. Thisbergera wyłoniło się z członków istniejących stowarzyszeń »Kółko amatorskie«, które na ogólnem zebraniu członków wytknęło sobie za cel wystawianie jak najczęściej na scenie sztuk żydowskich, by i z tym działem, tak mało u nas znanym, zapoznać jak najszersze masy ludności żydowskiej. W tym też celu na wniosek inicyatora założenia »Kółka amatorskiego« wybudowano stałą scenę.

Jako pierwszą sztukę odegrało »Kółko amatorskie« w dniach 20 i 21 z. m. dramat »Żydzi« Czirikowa, z wielkiem powodzeniem, dzięki doskonałej reżyseryi p. Friedmana i grze amatorów, którzy spotkali się z uznaniem ludności naszego miasteczka. Sala w oba wieczory była po brzegi wypełnioną, tak że z czystego dochodu pokryliśmy koszta sceny, prócz tego przesłaliśmy 900 kor. na Fundusz Narodowy.

W niedzielę 21 grudnia wygłosił z okazyi »Chanuki« Dr Menasche z Krakowa piękne uroczyste przemówienie.

*I. T.*

# Ze świata.

**Żydowski uniwersytet ludowy w Rumunii.** Na ostatnim zjeździe rumuńskich syonistów powzięta została uchwała, by założyć ludowy uniwersytet żydowski. Nawet »liga Żydów rumuńskich« wyraziła zainteresowanie dla tej instytucyi i postanowiła otworzyć jaknajprędzej uniwersytet, który będzie jedyną żydowską uczelnią w Rumunii. Wielka liczba studentów żydowskich zapisała się już do uczelni.

# Dział gospodarczy.

**Nafta polska dla Francyi.** Odbywają się pertraktacye między rządem polskim a francuskim na temat umowy gospodarczej, w myśl której Francya otrzymałaby w ciągu dwu lat 20 tys. wagonów produktów naftowych. Według tej umowy Francya ma dostarczyć Polsce cysterny dla przewozu do Francyi, oraz również wypożyczyć pewną ilość cystern dla obsługiwania rafineryi. Punktacya umowy już jest przeprowadzona, umowa wejdzie w życie po zatwierdzeniu przez rząd francuski.

**KINO „OPIEKA“**
ZIELONA 17. Tel. 2474

Program od soboty 3 stycznia
Nadzwyczajna senzacya. Nadzwyczajna senzacya.
Najwiekszy dramat kryminalny świata wytwórni Gaumont w Paryżu p. t.
**„KRWAWE ZMORY PARYZA“ Serya I.**
Początek ... o godzinie 4·30 ...

**Cały dochód przeznaczony dla inwalidów**

---

## Palcie tylko Tutki „Kadimah“

gdyż 10% z ceny kupna otrzymuje Żydowski fundusz narodowy
dostarcza 1478
**FABRYKA TUTEK**
Antman i Eleiman, Lwów, Szpitalna l. 1

---

**Mam lokal frontowy** przy ul. Dietlowskiej i poszukuję spólnika, fachowca lub przyjmę towary w komis do sprzedaży hurtownej lub detailicznej. Zgłoszenia telefonicznie 1019. 2960

---

**Okazyjnie** do sprzedania futro podróżne podbite skankami oraz dywan francuski 320x430, w bardzo dobrym stanie. Podgórze, Legionów 14, w podwórcu na lewo od godz. 2—3 popołudniu. 1500

---

**Zostawiono** w kolei dnia 31. XII. 1919 r. dwie pary Tefilim w dwóch torebkach, jedną w czarnej, drugą w zielonej torebce. — Znalazca zechce zgubę oddać za wynagrodzeniem do Rabina Blaugrunda w Kalwaryi. 2973

---

**Poszukuje się** panny do biura na 3 godziny dziennie. Zgłoszenia listowne pod „M. H.“ do Adm. N. Dz. 2976

---

**Magazynier**, obznajmiony z czynnościami magazynowania w Zakładach przemysłowych, kawaler znajdzie posadę w Zakładzie Przemysłowym niedaleko Krakowa. Własnoręczne pisane oferty z podaniem wynagrodzenia i odpisami świadectw (aprowizacya na miejscu) pod »Magazynier« do Adm. N. Dz. 1499

---

**Urzędnik do korespondencyi**, pi szący biegle na maszynie, z polsko-niemiecką stenografią znajdzie posadę w Zakładzie Przemysłowym niedaleko Krakowa. Własnoręcznie pisane oferty z podaniem wynagrodzenia i odpisami świadectw (aprowizacya na miejscu) pod »Korespondent« do Adm. N. Dz. 1498

---

**Pokoju umeblowanego** poszukuje przy inteligentnej rodzinie żyd. ew. z wiktem. Zgłoszenia do Biura ogłoszeń Feliksa Stattera, Grodzka 13, pod »Mieszkanie« 1496

---

**Poszukuje się** inteligentnego praktykanta z ukończoną skołą handlową do Biura technicznego, Kraków Groble 17. 2963

---

**Hurtowny skład** bławatny poszukuje zdolnego **pomocnika handlowego.** Zgłoszenia do Nowego Dziennika pod »A. 97.« 2964

---

**Poszukuje** się chłopca do praktyki do składu przyborów zegarmistrzowskich SALO SCHEUER Kraków, Stradom 5. 2956

---

HURTOWNA SPRZEDAŻ
**PORTFELI i PUGILARESÓW**
oraz wszelkich wyrobów galanteryjno skórzanych w składzie fabrycznym
**JULIUSZA NACHTA, w Krakowie ulica Stradom L. 5.**
Telefon Nr. 2194. 1422 Rok założenia 1897

---

## Wozy zbiorowe

wysyła pod dozorem konwojów do Lwowa, Warszawy i. t. d. 1494
BIURO SPEDYCYJNE „SPEDOPOL“
Kraków, Floryańska 25 Telefon Nr. 2017
**Transport trwa 24 godzin.**

---

**KOŁNIERZE, MANKIETY itd.**
przyjmuje do prania i wykonuje pedantycznie z połyskiem w krótkim terminie
PIERWSZA POLSKA CHEM. PRALNIA I ART. FARBIARNIA
**„Czystość“**
w Krakowie, Centrala Koletek 9.
Filie:
ul. Długa 27, Sławkowska l. 23, ulica Sebastyana l. 3
Podgórze, Kalwaryjska l. 5. 1009

---

Ważne dla P. T. Kupców! 1495
**ELEKTRYCZNA PALARNIA KAWY**
**Kraków, ul. Agnieszki 3.**
Przyjmuje do palenia kawę i do mielenia wszelkiego rodzaju artykuły. Ceny przystępne. Obsługa rzetelna i szybka.

---

KONCESYONOWANA PRYW. SZKOŁA RACHUNKOWOŚCI PAŃSTWOWEJ I BUCHALTERYI
**Henryka Gottlieba**
przy ul. Dietlowskiej l. 68
otwiera
**4-ro miesięczny kurs**
przygotowawczy do egzaminu z rachunkowości państwowej oraz buchalteryi pojedynczej, podwójnej etc. etc.
Celem umożliwienia korzystania z nauki P. T. Publiczności, zamieszkałej na prowincyi, udziela się również nauki listownie.
Wpisy przyjmuje kierownik szkoły HENRYK GOTTLIEB zaprzysiężony znawca ksiąg handlowych przy sądzie krajowym w Krakowie. 2928

---

## Poszukuje się

zaraz Szadchena zamieszkałego w Nowym Sączu za dobrem wynagrodzeniem. Zgłoszenia pod »F. U.« do Administr. Nowego Dziennika 2940

---

**Zdolnej ekspedyentki** poszukuje magazyn konfekcyi damskiej firma B. BAUM Kraków ul. Grodzka 15. 2896

---

Zeszyt siódmy miesięcznika żydowskiego
## „ESRA“
pod Redakcyą
**EUGENA HÖFLICHA**
ukaże się za kilka dni
W wydanych dotychczas zeszytach umieszczone zostały m. i. prace: H. Bergmanna, A. Böhma, Dra M. Brода, M. I. bin Gorion, N. M. Gelbera, E. Höflicha, E. Müllera, A. Nadla, R. Weltscha, Dra H. Torczynera, A. Zankera.
Abonament kwartalny wynosi K 11·— wraz z przesyłką.
Numer pojedyńczy K 3·60. 1477
Zamówienia przyjmuje wyłączne zastępstwo dla Polski:
Wydawnictwo „Karmenu“ Lwów, Krasickich 10. i każda Księgarnia

---

**Żądajcie tylko najlepszego mydła przetłuszczonego „SPEIK“**
z fabryki 1355
**„MAGNOLIA“**
oraz mydeł toaletowych »Liliowo mleczne« »Ewa«, »Magnolia«, »Perfumeryjne«, »Kosmos-Magnolia« zawierających 80% tłuszczu
Reprezentacya na Małopolskę i Śląsk cieszyński
**A. J. Lewiński, Kraków, Starowiślna 35.**

---

Niniejszem mam zaszczyt zawiadomić P. T. Publiczność, że z dniem 1 stycznia 1920 otworzyliśmy w Rzeszowie, przy ul. Kościuszki L. 2. 2959

## Hurtowny Skład

towarów norymbergskich, galanteryjnych i wszelkich grzebieni
pod firmą
**HERMAN HERZOG i JÓZEF SCHÖNBACH**

---

## Pijawki

w większych ilościach tylko osobiście do nabycia. Ziegelmann, Kraków ulica Krakowska 1. 2961

---

**Złoto dentystyczne**
Vogler, Kraków, ulica Grodzka 31.

---

## Poszukuje się

zdolnego agenta miejscowego dla sprzedaży towarów kolonialnych za prowizyą. Wiadomość pod »Agent« do Administracyi N. Dz. 2933

---

NADSZEDŁ
**duży transport**
farby „Herkules“ z firmy „Ulrich & Seiler do firmy S. LAUFER, Kraków, Mały Rynek 4. 2891

---

**Sfath Amenu**
Samouczki polsko-hebrajskie **M. Ratha**
**Już nadeszły** 2904
i są do nabycia w cenie K. 30, (wraz z przesyłką) w księgarni
**Judy Bornsteina w Krakowie,**
ulica Krakowska L. 12.
Przy większym odbiorze znaczny rabat

---

**Konces. majster murarski**
(żyd) z majątkiem kilkudziesięciu tysięcy koron i dalszego bardzo znacznego poręczenia, poszukuje zajęcia w swym zawodzie u innych majstrów, budowniczych itp. dla samodzielnego prowadzenia budowy, albo jako podmajstrzy odpowiednio płatny lub też jako zawiadowca w składach materyałów budowlanych. — Łaskawe zgłoszenia z grzeczności przyjmuje firma »Tęcza« Kraków, Czarnowiejska 72. 1463

---

Artykuły pierwszej potrzeby wolne od rekwizycyi dla aprowizacyi miast, kupców, konsumów, kopalń itp. dostarcza wprost z źródeł krajowych i zagranicznych
firma 1408
**BRACIA ROLNICCY**
**KRAKÓW, św. JANA 3.**
Adres telegr. »Racya«. Oferty na żądanie

---

**Używajmy tylko terpentynowe pasty do obuwia z marką ochronną „Krakowiak“**
Przy użyciu tej pasty, która skóry nie pali bucik otrzymuje piękny połysk, kupujący zaś przy zwrocie 5 próżnych, nieuszkodzonych pudełek z pasty »KRAKOWIAK« otrzyma 1 pudełko tejże bezpłatnie. Pudełka próżne można zrealizować w każdym sklepie. 2964

---

**„Salon Sztuki“**
**ul. Szpitalna Nr. ...**
(naprzeciw teatru miejskiego)
Sprzedaż i kupno obrazów pierwszorzędnych artystów, polskich i zagranicznych po cenach umiarkowanych. ... nabywanie prawdziwych dzieł sztuki ...
... 1078

---

**Biuro pośrednictwa pracy kobiet żydowskich**
... od 3—6, Stradom 15
... 1006

---

**OBUWIE SKÓRZANE, PANTOFELKI SALONOWE I PANTOFLE domowe w wielkim wyborze po przystępnych cenach poleca firma: Alfred Fränkel Sp. Kom. Kraków, Rynek 14**
Telefon 2347 Zastępca L. STEIGLER Telefon 7234

---

**Chorzy na świerzb** skarżą się, iż polecane im dotychczas środki lecznicze drogie maście posiadają przykry zapach, plamią bieliznę i trudno się odmywają. Wszystkich tych niepożądanych właściwości nie posiada.
**Prurigol-Spiess**
Jedyna Maść na Świerzby tania, łatwo się wciera i leczy bezwzględnie i radykalnie świerzb w przeciągu paru dni. 1257

Redaktor naczelny i odpow. Dr. Wilhelm Berkelhammer. — Drukiem M. Deutschera w Krakowie. B. Ciała 10 — Tel. 1556.